

RUDAR

• • • Glasilo slovenskih rudarjev • • •

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Volilni boj in socialna politika.

S preprijaznimi besedami in bogatimi obljubami se zopet bližajo razne stranke do delavstva, na dolgo in široko govore o preosnovah, ki naj bi se storile v varstvo delavstva. Toda delavec dandanes ni več tako neizkušen, da bi se dal zvoditi od praznih besed meščanskih strank; skušnje zadnjih deset let so ga izmodrile. Delavec dandanes več ne sodi strank po njih besedah in obljubah, ampak po njih dejanjih. In res nudijo dogodki, ki so se odigrali v prvem parlamentu splošne in enake volilne pravice, gradiva dovolj, da se primerno oceni delovanje raznih strank in se na ta način spozna, katera stranka zagovarja ljudske pravice in katera jih ne.

Ko se je bila v l. 1907. volilna borba, tedaj niso prihajale do njih meščanske stranke z nič manj bogatimi obljubami kakor dandanes. Komaj pa se je sešel prvi parlament splošne in enake volilne pravice, tedaj so padle krinke in meščanske stranke so jasno in razločno pokazale svoje nasprotstvo do delavstva. Nasprotstva med meščanstvom in delavstvom so se čutila od dne do dne bolj. Zlasti so se pokazala ta nasprotstva ob posvetovanju o socialnopolitičnih načrtih za postavbe. Skupne gospodarske koristi so združile vse meščanske stranke brez ozira na strankarska in narodnostna nasprotja. Pogosto smo se silno čudili, da so se združili z zagovorniki velikega kapitala celo ljudje, ki smo jih smatrali vsaj kolikor toliko za prijazne delavskim stremljenjem. Ob mnogih prilikah smo videli, kako so se združile vse nasprotne stranke v boj proti delavskim koristim in da je samo socialna demokracija zagovornica in boriteljica za delavske koristi.

Da dokažemo resničnost teh besed, hočemo podati par primerov iz parlamentarnega življenja.

Ko so se vršila posvetovanja o postavi za trgovske pomočnike, so še skušale delavstvu sovražne stranke ovirati rešitev te postave. Sicer so bile še preslabe, da bi popolnoma vrgle to postavbo, vendar pa so dosegle razna poslabšanja, ki pa sicer niso bila bistvenega pomena. Socialni demokratje so zabranili, da bi bila postavba popolnoma pokopana, dasi niso prodrli z vsemi svojimi zahtevami. Bliskoma so se združili meščanski poslanci in so zvrkli socialnodemokratske predloge, ki so hoteli doseči trgovskim nastavljenjem razna izboljšanja.

Pogosto se je pečal parlament z vprašanjem o skrajšanju delovnega časa. Kadar koli so socialnodemokratski poslanci prišli s tem vprašanjem, vselej se je razločno opazalo, kako tesno in neprijetno je to delo meščanskim strankam. Na vse mogoče načine so se izogibali temu vprašanju, skušali so ga zavleči, in tako dalje. Če pa že ni bilo drugače, da so morali o njem glasovati, tedaj se niso prav nič sramovali in so to važno zahtevo nasilno pokopali s svojimi glasovi.

Sodrug Muchitsch je predlagal postavbo o varstvu delavcev v pekarijah. Meščanski poslanci so se izgovarjali, da stvar še ni dovolj jasna, da se je treba posvetovati itd. In tako so tudi to prepotrebno postavbo pokopali.

Brezprimeren škandal pa je, kar so počeli s socialnodemokratskim predlogom za varstvo rudarjev. Ta zakonski načrt je predlagal osemurni delovni čas za rudnik, 36urni nedeljski počitek, tedensko izplačevanje, pre-

osnovo rudniškega nadzorstva in uvrstitev izvojenih rudarskih zastopnikov v nadzorstvo, varstvo delavskih zastopnikov in načelnikov pred odpustitvijo, krajevno zavarovanje rudarjev pred nezgodami.

Načrt postavbe se je odkazal socialnopolitičnemu odseku, odkoder je prišel v poseben pododsek. Meščanska večina pododseka je zavlačevala postavbo in šele po dolgem trudu so bila končana posvetovanja o izplačevanju. Namesto tedenskega izplačevanja, kakor so ga predlagali socialni demokrati, pa se je določilo štirinajstdnevno izplačevanje. Sicer pa tudi ta sklep ni dosegel postavne moči, ker je bila zbornica preje razpuščena.

Socialni demokratje so tudi predlagali, naj se prepove nočno delo v rudniku moškim mladim delavcem, ki še niso dovršili šestnajstega leta. Meščanski poslanci so se drznili tudi ta predlog odkloniti!

Navedli bi lahko še več takih primerov, kjer so meščanski poslanci tako jasno in razločno pokazali svoje sovraštvo do delavstva vseh strok. Toda naj zadostujejo ti posamezni primeri! Samo dvoje velikih skupin socialnih reformnih poskusov naj omenimo: socialno zavarovanje in koalicijsko pravico delavstva.

Znano je, da ima vladni načrt o socialnem zavarovanju velike nedostatnosti. Vlada se je ozirala samo na želje podjetništva. Socialni demokratje so skušali te nedostatnosti odpraviti, toda vsi njih naporji so se razbili ob odporu meščanskih poslancev. Saj meščanski poslanci bi bili najraje videli, da bi sploh ne bilo socialnega zavarovanja. Socialnega zavarovanja si namreč ne žele kapitalisti, zato si ga ne smejo želeli meščanski poslanci, ki so verni branitelji in zagovorniki kapitalizma.

Najjasnejše pa se je pokazala razredna sebičnost vladajočih krogov, kadarkoli je bilo treba zavzeti stališče napram koalicijski pravici delavstva. Strokovni uspehi organiziranih delavcev so namreč podjetnike jako vznemirili. Zategadelj so se podjetniki organizirali in s pomočjo svojih organizacij se ne bore samo tedaj proti delavstvu, kadar zahteva izboljšanje, ampak njih stremljenje gre za tem, da bi slehrno delavsko gibanje in organiziranje sploh onemogočili. Delavci naj bi bili zopet brezpravni sužnji kapitalizma, kakor pred desetletji. Zadnji cilj vseh podjetniških organizacij je, da bi uničili moderne strokovne organizacije in na ta način dobili delavca popolnoma v svojo oblast.

Kadarkoli se je govorilo v parlamentu o koalicijski pravici, vselej se je pokazalo to sovraštvo podjetnikov do strokovnih organizacij. Seveda niso vsi meščanski poslanci hujšaki proti delavstvu in ne zastopajo kar vsi slepo interesov podjetništva. Toda vpliv podjetniških organizacij je tako velik, da se ne da izboljšati koalicijska postavba in da se morajo socialnodemokratski poslanci ustavljati z vsemi silami, da se še ne poslabša.

V sedanjem volilnem boju naj se delavstvo spominja delovanja meščanskih poslancev! Kadarkoli je šlo v parlamentu za delavske koristi, tedaj so izginile vse razlike med posameznimi meščanskimi strankami in kot ena reakcionarna masa so stopili v boj proti socialnodemokratskim poslancem, ki so predložili predloge v korist delavstva. Boj, ki se vrši sedaj za poslaniška mesta v prihodnjem državnem zboru, je predvsem boj za socialne reforme. Meščanske

stranke nočejo ničesar vedeti o temeljnih socialnih reformah; ako torej vkljub temu delajo bogate obljube delavcem, tedaj nas uče izkušnje zadnjih let, da bodo te obljube — ostale samo obljube. Meščanske stranke pa se tudi motijo, ako mislijo, da bodo zvodili delavce s svojimi obljubami. Delavstvo jih pozna po njih delih z vso jasnostjo, da zija med proletariatom in meščanstvom nepremostno razredno nasprotstvo in po tem spoznanju bo tudi ravnalo.

Prihodnji parlament bo moral rešiti mnogo važnih gospodarskih vprašanj. Na dnevnem redu bo socialno zavarovanje, skrajšanje delavnega časa in koalicijska pravica. Ako hočejo delavci, da se bodo ta vprašanja zanje ugodno rešila, tedaj morajo ob teh volitvah poseči v volilni boj s krepko agitacijo za socialnodemokratske kandidate!

Enotnost delavskega gibanja.

V dveh mogočnih armadah se bori delavstvo proti kapitalistični družbi. Ena armada se bori neposredno proti posestniku proizvodnih sredstev, podjetniku, da bi mu stopnjo za stopnjo odvzela, kar rabijo delavci za svoj življenjski obstanek: večje plače, ki jim omogočijo, da si lahko privoščijo, kar potrebujejo; krajši delovni čas, ki jim omogoči, da pridobljeno tudi uživajo. Druga armada napada tisto stališče, ki ga zavzema kapitalizem radi svoje moči v državi in skuša delavstvu osvojiti politično moč. Tako se borita obedve armadi proti istemu sovražniku, toda na različnih mestih; isti cilj imata, toda do tega cilja hočeta priti po različnih potih. Pogosto morata armadi ločeno korakati in se ločeno boriti. Raditega bi kdo sodil, da sta druga od druge popolnoma neodvisni. V resnici pa je to samo na videz. Že samo dejstvo, da je v obeh armadah večinoma eno in isto moštvo, ki se bori v stranki proti politični moči, v strokovnih zvezah pa proti gospodarski moči kapitalizma, že samo to dejstvo družijo obedve armadi v tesno enotnost. Toda tudi v vsakdanjih bojih sta obedve armadi navezani na medsebojno pomoč. Da je temu res tako, moramo poudarjati zlasti v tem trenutku, ko bije stranke velik boj. Zategadelj naj na kratko pojasnimo, kolike važnosti je politični in parlamentarni boj ravno za tega, ki mu je posebno do prospeha gospodarskih bojnih organizacij.

Že v dnevnih bojih strokovnih društev se to pogosto pokaže. Pogosto skušajo uporabljati podjetniki v boju proti delavcem državne oblasti, zlasti ob stavkah. Naravnost ne morejo delavci proti temu prav nič storiti, pač pa si pomagajo lahko v parlamentu s pomočjo poslancev. To delo opravljajo socialnodemokratski poslanci v parlamentu. Oblasti se že raditega boje sovražno nastopati proti delavstvu, ker vedo, da bi vsak tak poizkus socialnodemokratski poslanci v državnem zboru javno ožigosali.

Toda ne pokaže se samo v teh bojih, kako važno je za gospodarske boje, da najdejo podporo v istočasni parlamentarni akciji. Pogosto vpliva parlamentarno delo naravnost in odločilno na gospodarski boj delavstva s kapitalom. Zgodi se, da stopijo delavci kakega obrata v stavko, ker ne morejo več, prenašati, silnega izkoriščevanja. Delavci so slabo organizirani, zategadelj je malo upanja, da bi stavka ugodno končala za delavstvo. In tu lahko posežejo vmes

socialnodemokratični poslanci v državnem zboru. S parlamentarne tribune povedo vsej javnosti, v kako grozovitih razmerah morajo živeti delavci dotičnega obrata in kako opravičen je njih boj. Na ta način vzbude javnosti vest in javnost, ki delavstvu nikdar ni toliko sovražna kakor podjetniki, se postavi na stran stavkajočih delavcev, kar je vedno velikega pomena. Kajti pod pritiskom javnega mnjenja se podjetniki često vdajo in tako so na ta način delavci potom socialnodemokratičnih poslancev dosegli izboljšanje svojega položaja.

Stranka pa lahko podpira strokovno gibanje v parlamentu tudi v tem oziru, da prisili državo, naj uredi delovne razmere. To se je že tudi zgodilo; na ta način se postavnim potom uredi razmere v tej ali oni stroki, kar pomeni razbremenitev strokovnih organizacij v gospodarskih bojih. O tem nas uveri tudi zgodovina deveturnega delovnega časa v rudnikih, kakor znano, je bila začetkom tega stoletja velika rudarska stavka, ki je povzročila, da se je tudi vlada začela malo brigati za rudarje. Socialni demokratje so priliko izrabili in njim se je posrečilo, da se je sklenila v parlamentu postava o deveturnem delu v rudnikih.

Pisali bi še lahko o važnosti parlamentarne delovanja socialnodemokratičnih poslancev z ozirom na koalicijsko postavo, draginjo, carino itd. Toda že iz povedanega se razločno spozna, kako neobhodno potrebno je, da gresta strokovno in politično gibanje delavstva roko v roki. Socialna demokracija se popolnoma zaveda svoje dolžnosti do delavstva in je to dolžnost tudi vedno izpolnjevala.

In ali ni cilj stranke in strokovnega gibanja eden in isti? Ali se ne bori socialna demokracija zategadelj proti kapitalističnemu družabnemu redu, ker je spoznala, da si delavstvo tako dolgo ne bo zadostno in trajno izboljšalo svojega položaja, dokler ne bo zlomljena moč kapitalizma?

„Za delavce!“ je geslo socialne demokracije. „Za socialno demokracijo!“ mora biti geslo vsakega strokovno organiziranega delavca in vsakega delavca sploh!

Moderno delavsko gibanje in njega nasprotniki.

Uspešno in smotreno delujoče delavsko gibanje ima mnogo nasprotnikov, ki uporabljajo različna sredstva, da bi se proti njemu uspešno bojevali. Dokler je bilo delavstvo šele v svojih početkih, tako dolgo so ga nasprotniki podcenjevali. Menilo se je, da se je pojavilo delavsko gibanje samo mimogrede in da bo kmalo minilo, ako se le nekoliko izboljšajo razmere delavstva. V skrajni sili pa so upali nasprotniki, da bi se dalo to gibanje nasilno udušiti. Toda vsa ta prokovanja so se razbila ob silnem razvoju kapitalizma.

Delavsko gibanje sploh ni moglo biti samo mimogredočega pojava, kajti njega začetek temelji pregloboko v sedanjem kapitalističnem razvoju. Življenjske razmere so vedno dražje, plače pa se neboljšajo v tem razmerju kakor rastejo cene živlom. Ako so se ta dejstva konstatirala, tedaj so nam naši nasprotniki očitali, da lažemo in da hočemo nahujskati delavstvo. In vendar se ne more ovreči dejstvo, da se plače nikakor ne izboljšavajo v tisti meri kakor naraščajo cene življenjskim potrebščinam in da torej na ta način nikakor ne morejo življenjske razmere delavstva biti boljše, ampak ravno nasprotno: še slabše. Delavstvo se mora raditega še vedno zadovoljevati s cenejšimi, zategadelj tudi s slabšimi stanovanji in drugimi potrebščinami. Ali se je torej čuditi, da se delavstvo hoče boriti, da bi z bojem izboljšalo svoj slabi položaj? In ako je delavstvo končno spoznalo, da je glavna ovira njega stremljenju po izboljšanju kapitalistični gospodarski red, tedaj je samoposebi umevno, da se bo delavstvo borilo proti načinu današnje kapitalistične produkcije.

Meščanska družba jemlje delavstvu za zlo, ker se drzne boriti se proti izkoriščanju, kajti boj delavstva proti izkoriščanju rani sedanjo kapitalistično družbo na njenem najobčutljivejšem mestu: dobičkaželjnosti. Ravno najhujši sovražniki delavstva, kapitalisti, uporabljajo najnižkotnejša

sredstva, da bi zatrli gibanje delavstva proti kapitalističnemu gospodarskemu sistemu. Kapitalisti, fabrikanti in veleposestniki gospodujejo velikemu številu, od njih odvisnih ljudi, katere uporabljajo v svojem boju proti delavstvu in ki jim tudi često pomagajo. Toda število teh zaslepljenec je vedno manjše, kajti med vrstami delavstva vedno bolj prodira zavest enega razreda. Pa tudi srednji stan, obrtniki in kmetje, so izkoriščani od kapitalističnega družabnega reda. Da je temu res tako, je priznal eden najpoklicanejših zastopnikov kapitalizma, ameriški milijonar I. Fels, ko je dejal v nekem govoru: „V današnjem času, v dobi kapitalističnega gospodarskega sistema, ne moremo obogateti drugače kakor če ljudstvo izkoriščamo. Vsakdo izmed nas milijonarjev je tako delal.“ Nadalje je dejal v svojem govoru, da ne veruje v uspešnost takozvanih dobrodelnih naprav v korist delavstva in da jih smatra samo za agenture, ki delajo za obubožanje ljudstva.

Tako je s tem ameriški milijonar potrdil staro resnico, da tiči delavska beda pregloboko v sistemu današnje kapitalistične družbe, kakor da bi se dala odpraviti z raznimi miloščinami, ki jih ponuja kapitalistična družba. Delavsko vprašanje bo rešeno šele tedaj, kadar bo odpravljeno zasebno kapitalistično proizvajanje. Toda besede ameriškega milijonarja obsojajo tudi razne verske teorije meščanskih nasprotnikov. Izkoriščevalci so bili toliko prebrisani, da so izrabili verska čuvstva mas za hujskanje proti delavskemu gibanju. Delavstvu pridigujejo skromnost in potrpežljivost, da bi na ta način zatemnili razredna nasprotstva in bi delavstvo razdružili ter izrabljali delavca proti delavcu. To je tudi izvor krščansko socialnega delavskega gibanja. Vendar pa se v zadnjem času čujejo celo iz meščanskih vrst samih glasovi, ki obsojajo tako združevanje slabljenje delavskih sil. Meseca maja 1910 je namreč zboroval v Chemnitzu na Nemškem evangelijsko-socialni kongres in ta kongres je pričal, da so gospodje buržoazijci pričeli spoznavati neplodovitost boja proti modernemu delavskemu gibanju. Spoznali so tudi, da se razredna nasprotstva ne dajo več kar tako meni nič tebi nič utajiti. Namesto pa, da bi se ta osvobojevalni boj delavstva podpiral, so se na kongresu iskala nova sredstva, ki naj bi ovirala moderno delavsko gibanje. Kljub temu pa se je izrekla marsikatera pogumna beseda. Profesor Gregory iz Lipskega je celo dejal, da krščanstvo ni v nasprotju z revolucijo. Pošteni kristjani da so vedno simpatizirali z revolucionarji. Revolucija je božja pravica proti zatiranju ljudi. Pastor Mensing iz mesta Halle pa je dejal, da je škandal, ako skušajo duhovniki z ustanavljanjem krščanskih delavskih društev delavsko gibanje raztrgati. Pastor Fuchs pa je dejal, da dá tiščokrat rajše svoj glas socialnodemokratičnemu kandidatu kakor pa kakemu delavstvu sovražnemu kandidatu.

Najsi tudi nasprotniki modernega delavskega gibanja store, karkoli hočejo, naj uporabljajo sredstvo za sredstvom, razvoja tega delavskega gibanja ne bodo ustavili, to gibanje bo premagalo vse težkoče in bo privedlo delavstvo do zmage. Stremljenja nasprotnikov pa bodo organizirane delavce podžgala k še vztrajnejšemu delu in bodo tudi predramila mlačne in brezbrizne delavce. Vrste proletarskih razrednih bojnikov se bodo vedno bolj večale, dokler ne bo zmaga osvobodila vsega človeštva zatiranja in izkoriščanja.

Podjetniki in volilni boj.

Podjetništvo vse Avstrije z veliko vnmemo zasleduje sedanji že precej živahni volilni boj in dela z vsemi sredstvi na to, da bi se vse meščanske stranke združile v bojno vrsto proti zastopnici delavskega razreda, socialni demokraciji. Ta pojav se je pričel razvijati takoj od tistega časa sem, ko se je sešel prvi ljudski parlament. Tedaj so takoj pričeli tožiti industriji in njih zagovorniki o nedostatnem zastopstvu industrije v parlamentu. Te tožbe so se predvsem rodile iz strahu pred socialnimi demokrati, ki so bili prišli s tolikim številom odločnih zastopnikov v parlament.

In vendar je bil njih strah pred socialnimi demokrati v tem smislu popolnoma neutemeljen. Saj je vendar samoposebi umevno, da socialni

demokratje ne delajo nikakih težkoč razvoju industrije. Kajti delavski razred bo močan in krepak le tedaj, ako bo tudi industrija cvetela. Že zategadelj nima socialna demokracija nikakega povoda, da bi ovirala razvoj industrije. Delavsko varstvo, ki se borita zanj socialna demokracija in strokovno gibanje, pa se vendar ne sme smatrati za oviro razvoju industrije. Dandanes je že tudi mnogo podjetnikov mnjenja, da so najboljše plačani delavci najzanesljivejši in da naredo največ tisti delavci, ki se jim nudi z ugodnimi delovnimi pogoji dovolj varstva za življenje in zdravje.

Samoposebi umevno pa je, da smo odločni nasprotniki trditve, kakor da bi se industrija ne smela obremeniti z raznimi socialnopolitičnimi odredbami. Kajti mi si mislimo pospeševanje industrije v Avstriji drugače kakor pa na stroške delavstva. Tajnik zveze avstrijskih industrijcev, dr. Herz, je preiskoval, kaj ovira razvoj naše industrije, in pri tem je navedel celo vrsto dokazov proti trditvi, da zahteve delavstva in njega parlamentarno zastopstvo ovira razvoj industrije. Posebno zanimiva je izjava dr. Herza, da je ena glavnih ovir razvoja industrije gosto izseljevanje, nadalje protežiranje agrarizma ne samo v vprašanih gospodarske politike, ampak tudi z ozirom na davke.

Ravno v tem volilnem boju pa prihajajo razne podjetniške organizacije z izjavami, da je treba naravnost poseči v volilno borbo. Ponekod so že postavljeni za kandidate odlični industriji in njih zagovorniki in ob raznih prilikah grme poklicani in nepoklicani zastopniki industrijcev proti socialnopolitičnim preosnovam, češ, kolike nevarnosti so te za industrijo.

Vse to daje tem volitvam oster razredni značaj. Vsi korakajo složno proti delavstvu: industrijski kapitalisti in meščanske stranke; želeli bi bilo, da se delavstvo temeljito zave važnosti tega pojava in da strne svoje sile. Zlasti velja to za strokovno organizirano delavstvo.

Delavstvo je samo videlo, kaj se je zgodilo. Ostri boj med poslansko in gosposko zbornico za še tako neznamen napredek, zagrizeno nasprotstvo podjetniških pomagačev v prejšnjem parlamentu proti še tako skromnim odredbam za blagor delavstva: to so bila samo predznamenja bodočih bojev izven parlamenta. Kontraktna knjiga, delavska knjiga, prepoved ponočnega ženskega dela: ob vseh teh predlogih se bodo delavci živo spominjali protidelavskega nastopa meščanskih poslancev.

Tako se je godilo v prejšnjem, kjer baje industrija „ni bila zadostno zastopana“. Zdaj pa posegajo industriji z vso silo v volilni boj in z vso svojo ogromno gospodarsko močjo so se postavili v službo meščanskih strank, ki so jim morale obljubiti, da bodo nastopale v prihodnjem parlamentu proti socialnopolitičnim odredbam.

Zategadelj mora delavstvo ob teh volitvah napeti vse svoje sile. Razrednozavedno delavstvo bo to tudi storilo ter bo delalo z vsemi močmi za kandidate socialnodemokratične stranke. Ako stori slehri delavec svojo dolžnost ter agitira in glasuje za socialnodemokratičnega kandidata, tedaj bo dan 13. junija dan časti in veselja za avstrijsko delavstvo.

Strokovni pregled.

s Stokanje trboveljske premogokopne družbe. Letošnja bilanca te izkoriščevalne družbe ni izpadla po volji gospodov delničarjev in zategadelj se toži v poslovnem poročilu v bridki tožbi čez „zlobne“ delavce. Dobiček družbe znaša v letu 1910 158.225 kron, medtem ko je znašal v prejšnjem letu 746.538 kron. Ne smemo pa pozabiti, da so gospodje odpisali nič manj kakor 803.389 kron v letu 1910, da so torej v resnici več „zaslužili“ kakor v prejšnjem letu. Upravni svet je sklenil, da sedaj ne bo delil nobenih dividend in bo takoimenovani čisti dobiček prenesel na novi račun. Gospodje že vedo, zakaj tako delajo. O slabi „kupčiji“ pravijo: Predvsem je slabo vplivala na kupčijo s premogom petmesečna stavka v Krapini, radi česar se je izkopalo v tistih krajih za 500.000 meterskih stotov manje premoga. Nadalje je v štajersko-kranjskih rudnikih mnogo škodovala pasivna rezistenca delavstva vsled novih strojnih naprav, radi česar je družba oškodovana za 400.000 meterskih stotov. Konjunktura je bila je jako neugodna, tarifi na železnicah so močno ovirali odpravljanje premoga, k temu pa se je pridružila še pasivna re-

sistenca rudarjev. Slabo je vplivala tudi kriza v cementni industriji. Vendar pa je upanje, da bo v prihodnjem leta kupčija boljša. Poudariti hočemo samo dvoje: Ko se je pričela stavka v Krapini, se je reklo družbi od jako merodostojne strani, da družba ne dela v tem rudniku nikakih dobičkov in da je torej vsejeno, ako se vrši obrat ali ne. Kar pa se tiče pasivne resistance na Kranjskem, je pa samo nesramen izgovor. Dejstvo pa je, da se je ovirala dobava premoga in da so morali delavci delati ob skrajnih naporih.

Dopisi.

d Zagorje. Klerikalna stranka nam ponuja zopet starega agrarnega konservativca Povšeta. Volilci! Vi veste, da za nas ni nič storil. Pomagal je napraviti draginjo, vaše geslo mora biti: nobenega glasu za klerikala, vaš kandidat je

Fran Bartl,
urednik v Ljubljani.

d Idrija. Volilci, volitve se bližajo. Delavci! Na delo, vsak naj stori svojo dolžnost! Vaš kandidat je:

Anton Kristan,
ravnatelj v Ljubljani.

d Volilci v Laškem, Sevnškem in Brežiškem okraju! Volitve v državni zbor so predurmi, keor je za izboljšanje položaja delavskega ljudstva — kdor za svobodo in napredek pa proti nazadnjaštvu naj voli socialno demokratično! Kandidat delavskega ljudstva je:

Melhijor Čobal,
vodja konsumnega društva v Zagorju ob Savi.

d Črno (Koroško). Na delo naj gre vsak, od tovariša do tovariša, od moža do moža, od soseda do soseda! Bodi vsak agitator za našega kandidata:

Ignacij Sitter,
rudarski tajnik v Trbovljah.

d Brežice. (Slovenska ljudska stranka za vojne barke, kanone, za sestradanje ljudstva in draginjo.) Dne 7. t. m. je imel dr. Benkovič na Blanci volilni shod, na katerem je v družbi štirih duhovnikov javno priznal sledeče: **Da je vseslovenska (klerikalna) stranka, bila v državni zbornici za vojne barke (dridnavte), kanone in vso vojaško potrebščino, da je dr. Sušteršič v delegaciji glasoval za ogromno vsoto 500 milijonov vojaških izdatkov v soglasju z drugimi klerikalnimi zastopniki in da bodo slovenski klerikalci tudi v novi zbornici dovolili vse, kar bo potrebovala vlada za moloha militarizem. 2. Da so vedno delali za to, da se zapro državne meje, da ne prihajajo živila in življenske potrebščine iz drugih krajev v Avstrijo. Na medklice volilcev, kaj porečejo krščansko-klerikalni delavci je slovesno odgovoril, da je klerikalna stranka zastopnica kmeta, ki ima kaj premoženja in kaj za prodati, ker je bojda samo ta steber avstrijske države.** Župnik Cerjak iz Rajhenburga in njegov kaplan Tratnik pa sta nato trdila, da slovenski kmetje radi plačujejo za militarizem, ker ga potrebujejo. Tudi župnik iz Sevnice in njegov kaplan sta to trdila. Delavci, obrtniki, ja vsi, ki tarnate vedno nad draginjo, zapomnite si to javno priznanje dr. Benkoviča. Kdor bo glasoval za klerikalno stranko, naj si bo na Spodnjem Štajerskem, Kranjskem ali kjerkoli, bo glasoval za draginjo, za stradanje slovenskih revnih delavcev. Vsak vaš glas, ki bi ga dali Benkoviču, bo pomenil, da slovenski delavec hoče dražji kruh, dražje meso in da je za nove davke. Vsak, ki bi oddal glas za klerikalno stranko, je izdajalec interesov delovnega ljudstva in samega sebe, ker bi glasoval za največje sovražnike gospodarskega obstanka slovenskega delavstva.

d Brežice. (Benkovičeva blamaža.) Z velikanskimi lepaki je dr. Benkovič nanznanjal, da se vrši v nedeljo dne 14. maja ob pol 4. uri popoldne javen volilni shod kmečke zveze, na katerem da bo kandidat dr. Benkovič obračunal z liberalnimi in socialnodemokratičnimi lažmi. No, „tresla se brda i porodio se miš“, nehote se je človek spomnil te hrvatske prislovnice, če je Benkovičeve pompozne lepake primerjal z njegovim klavernim shodičem. S težko silo so mu duhovniki zbobnali skupaj par zarukanih klerikalcev in nekaj surovih fantalinov, in sicer znanih pretepačev katerih „katoliško prepričanje“ je bilo že opetovano sodnijsko kvalificirano... Najbrž so bili ti žalostni junaki z noži, ki jim je kar z obraza odsevala pretepaška strast in želja po poboju, najbrž so bili naročeni, da bi bili tudi med neubogljivimi nasprotniki dr. Benkovičeve kandidature primerno „utrdili“... Že kar v začetku se je nek tak pobalin zaletaval v naše sodruga in bilo se je res samo treznosti in preudarnosti naših somišljenikov zahvaliti, da ni

prišlo do čisto navadnega pretepa. — Ker je bil ta Benkovičev shod „javen“ so se ga seveda tudi naši sodrugi v velikem številu udeležili. Pa glej ga šmenta! Čim je dr. Benkovič videl, da nima pred sabo samih backov, da so ga temveč prišli poslušat tudi samostojno misleči ljudje, je svoj naznanjeni „javni“ shod takoj izpremenil v društven (!) shod posavskega političnega društva, samo da mu ni bilo treba pripustiti izvolitve predsednika, ki bi vsem in tudi nam zagotovil besedo. Prokleta klaverna je korajža tega „ljudskega“ kandidata! Nikjer, tudi v najbolj klerikalnih krajih se ne upa prirediti pravega javnega shoda, na katerih bikmetje lahko čuli tudi drugo plat zvona. Ampak kakor hitro zapazi par nasprotnikov, se takoj skrije v varno zavetje takozvanega društvenega shoda kateremu kar sam imenuje takega predsednika, ki sploh nobenega nasprotnika do besede ne pusti. To je sedaj napravil še povsod, kjerkoli se je kak socialist pokazal na njegovih shodih. Ima pač pravo zajčjo korajžo dr. Benkovič. In isto je torej napravil tudi v Brežicah. Dasi je večina volilcev zahtevala volitev predsednika kar samolastno imenoval pred kratkem zaradi volilne goljufije kaznovanega Šetinca, ki v tukajšnjih krajih sploh slovi kot posebne vrste „značaj“. Na eni strani sodnijsko kvalificirani pretepači, na drugi pa zaradi volilne goljufije kaznovani predsednik klerikalnih shodov, to je vsekakor čedna družba „zavednih katoliških volilcev“, vredna svojega kandidata... Prav je imel sodr. Mrak, ko je dejal, da dr. Benkoviču prav radi privoščimo glasove takih „volilcev“. Kar je poštenih in zavednih kmetov, se bodo itak z gnjusom obrnili od take družbe. — Dr. Benkovič je na shodu premleval ponajveč svoje stare laži o socialnih demokrah. Seveda jih je v medklicah take slišal, da mu bo še dolgo brnelo po glavi. O samem sebi itak nič pametnega ni imel povedati zato si je moral pač pomagati z obrekovanjem drugih strank, zlasti socialne demokracije! No, kakor na Blanci, tako mu tudi tu nismo ostali odgovora dolžni. Sodrugi Mrak je pred vsemi pričami izjavil, da dr. Benkovič laže in obrekuje! Prostor nam danes ne dopušča, da bi tudi na tem mestu v podrobnostih odgovarjali na Benkovičevo obrekovanje. Hočemo pa pri prvi priliki v posebnem članku brezobzirno razkrinkati njegovo lažnjivost ter volilcem v pravi luči pokazati tega „katoliškega“ kandidata. — Za dr. Benkovičem je „govoril“ brežiški kaplan, ki je pa govoril tako, da ga ni nihče slišal. Ko smo videli, da nam klerikalci nočejo dati besede, pa smo kar na istem prostoru otvorili shod socialnodemokratične stranke. Povzel je besedo sodrugi Mrak, ki je Benkovičevo „poročilo“ tako temeljito in neusmiljeno raztrgal, da so mu ploskali celo treznejši klerikalni kmetje. Benkovič je nekaj časa potr in poparjen gledal okrog sebe, potem pa se mu je zdelo najbolje, popihati jo z zborovalnega prostora. Očividno je bil pač precenjeval „korajžo“ svojih fantalinov, ki bi bili sicer kaj radi pokazali moč svojih pristnih klerikalnih „argumentov“, ki se jim je pa ob pogledu na resne obraze naših sodrugov menda tudi najumestnejše zdelo, odkuriti jo v gostilniške prostore, od koder so nam nato skozi okna podajali take dokaze „katoliške“ olike, da se je zgražal celo nek postaran klerikalni kmet in resignirano vzdihnil: „Takah katoliških manir varuj nas, o Gospod!“ Sodrugi Mrak pa je kos za kosom neusmiljeno raztrgal infamne laži dr. Benkoviča, ki jih ta mož imenuje „poročilo o svojem državnozbornem delovanju“. Med njegovim govorom, ki je trajal nad eno uro, so tudi vsi pametnejši klerikalni kmetje prišli nazaj na shod in gromovito odobravanje, ki je sledilo izvajanjem sodr. Mraka, je pač zadosten dokaz, da je klerikalni kandidat dosegel ravno nasprotno od tega, kar je hotel. Kakor smo pozneje zvedeli, sta pa dr. Benkovič in brežiški kaplan za nekim oknom skrita s trepetom v srcu poslušala to neusmiljeno justifikacijo... In če h koncu še omenimo, da si je dr. Benkovič tudi za brežiški shod naročil orožniško asistenco potem smo cenjenim bralcem podali približno sliko o tem njegovem shodu. Takih ogrskih receptov si pač ne špoga lahko vsak zemljan! Vsekakor samo „ljudski“ kandidati zborujejo v senci orožniških bajonetov.

d Velenje. Naši nasprotniki so že pričeli z lopovščinami, da bi kolikor možno oškodovali delavstvo ob volitvah. Zadnjič se je razglasilo, da je razpoložen volilni imenik vsak dan od devetih zjutraj do opoldne in popoldne od treh do šestih. Ako pa je šel kdo v tem času pogledat v pisarno ali ne, ni bilo nikogar notri. Tako so hoteli dne 2. maja popoldne ob polpetih trije možje v pisarno, da bi videli, ali so vpisani ali ne. Pisarna pa je bila zaprta, čakali so celo uro, a od nikoder ni bilo žive duše. Sodrugi Valenčak in Cokan sta ob treh popoldne nekoč srečala uradnika, ko je ravnokar odhajal iz pisarne. Šli so vsi skupaj nazaj v pisarno pogledat volilni

imenik in tu se izkazalo, da mnogo volilcev ni vpisanih. Nato je šlo več volilcev z vojaško listino reklamirat svojo volilno pravico, dejalo pa se jim je, da to ne zadostuje, da morajo imeti še od rudnika potrdilo, da res tu delajo. Dne 5. maja je šel sodr. Valenčak s sodr. Berložnikom vprašat, kaki dokumenti so potrebni: ker pa ni bilo nikogar v pisarni, je šel sodr. Berložnik po župana na dom, da bi se o stvari pogovorili. G. župan pa je pokazal svojo oliko in uradniško nepristranost s tem, da je prišel nad sodrugom Berložnikom upiti kakor nad kakim psom. Ko ga je sodrugi Valenčak vprašal, kake dokumente je treba priložiti za reklamacijo, pa je dejal, da zadostuje potrdilo od rudnika, da res tu delajo. Dne 14. maja pa pride od glavarstva, da niso priloženi pravi dokumenti. Nato je napravil tukajšnji rudniški blagajnik natančno potrdilo o našem bivanju v Velenjski občini z ravnateljevim podpisom. To smo poslali na okrajno glavarstvo in čakamo, kaj bodo tam ukrenili. Delavci pa lahko spoznajo, kako zvesto morajo biti na straži za svoje pravice bodisi politične bodisi gospodarske! Vsi ti poizkusi, okaniti delavce volilne pravice, pa naj delavce le še bolj izpodbudijo, da bodo glasovali dne 13. junija za kandidata edine delavske stranke, socialne demokracije in bodo torej na svoj volilni listek razločno zapisali: Ignac Sitter, rudarski tajnik v Trbovljah.

d Kapele. V nedeljo dne 14. maja opoldan se je vršil tu v gostilni g. Zoriča volilni shod socialnodemokratičnega kandidata M. Čobala. Shod je bil sprva namenjen za enajsto uro. Pa se je moral preložiti ker je velika množica — kakih 400 do 500 kmetov — demonstrirala pred župniščem, kamor se je pred razjarjenim ljudstvom skrila — dr. Benkovič... Mož namreč v celih Kapelah ni dobil zborovalnega prostora, pa je hotel obdržati shodič po § 2. v — župnišču. Komaj pa je prišel iz cerkve, kjer je baje s patnoštom v roki molil za srečen izid svojega shoda, pa je drla ogromna množica starih in mladih kmetov za njim, češ, da ga hočejo tudi slišati. No, župnik jim je zastavil pri vratih pot z motivacijo, da je Benkovičev shod samo za — povabljen. So pač nad vse klaverni ti Benkovičevi „shodi“! Ljudstvo pa je hotelo „ljudskega“ kandidata na vsak način videti. Nato je od naše stranke posredoval sodrugi Mrak, ki je predlagal, da naj pride dr. Benkovič na naš shod, kjer se mu nič žalega ne bo zgodilo, češ: „Ako ima dr. Benkovič čisto vest, se mu pač ni treba skrivati pred ljudstvom. Naj pride in nam da vsaj priliko, da se branimo proti njegovim lažem in proti njegovemu obrekovanju!“ Na te besede sodr. Mrak a so zaorili gromoviti živoklici med ogromno množico in kakor iz enega grla je zadonela mogočna pesem, ki je pomenila pač pravcati memento Benkovičevi kandidaturi. Naravnost nepopisno pa je postalo ogorčenje, ko je skozi okno župnišča priletelo na nekega kmeta — gnjilo jajce! Bilo je samo treznosti naših ljudi zahvaliti, da demonstranti na to klerikalno nesramnost niso odgovorili tako, da bi bilo tem nesramnejšem še dolgo po glavi šumelo. — Dr. Benkovič se je sicer zahtevi ljudstva vdal, ali pokazal se je samo malo pri vratih in se takoj zopet skrila, bil je presirahopeten, da bi stopil med svoje varane volilce ter jim z jasno besedo razložil, zakaj se po svojem „delovanju“ sploh še predrzne vdrgič kandidirati. Imel je svoj shod pri zaprtih vratih, ali o joj, še tu ni bil več varen. V župnišču samem je prišlo med „povabljenimi“ do takih nemirov, da je moral župnik po — orožnike zoper svoje — povabljenе goste... Nad vse je namreč značilno, da mora „ljudskega“ kandidata povsod spremljati — orožniška asistenca! No, v tem času, ko je dr. Benkovič s pomočjo orožniških bajonetov „utrjeval svojo kandidato, se je vršil v Božičevi gostilni naš socialistični shod, ki se je razvil do naravnost impozantne manifestacije protiklerikalne misli v Kapelah. Na našem shodu je bilo toliko ljudstva, da sploh niso več imeli prostora v hiši in je mnogo ljudi še zunaj na cesti poslušalo naše govornike. Naš kandidat sodrugi M. Čobal je v lepem govoru ob gromovitem odobravanju ljudstva razvijal svoj program, zaeno pa v pravi luči pokazal protiljudsko delovanje naših klerikalnih poslancev, zlasti dr. Benkoviča, ki imajo pri vsem tem še nečuvno predrznost, da se imenujejo „ljudske“ zastopnike. Govorila sta še sodruga Mrak in Baraga, na kar se je ob velikanskem navdušenju zaključil ta impozantni shod. — Dr. Benkovič bi bil pač bolje storil, da v Kapele nikdar hodil ne bi bil.

d Dobova. Tu smo imeli v nedeljo dne 14. t. m. ob 8. uri zjutraj v gostilni g. Kovačičeve javen volilni shod socialno-demokratične stranke. Dasi se je istočasno v drugi gostilni vršil shod dr. Benkoviča, je bil naš shod izborni obisk. Soba in veža sta bili natlačeno polni zavednih volilcev, večinoma kmetov. Govorili so na shodu sodrugi Baraga, naš kandidat Melhijor Čobal in Vek. Mrak. Zborovalci so z navdušenjem in pazljivo sledili nad poldrugo uro trajajočim izvajanjem sodruga Čobala, ki je na široko karakte-

riziral protiljudsko delovanje slovenske klerikalne stranke z dr. Benkovičem vred, razvil pa je tudi v jasnih potezah program socialno-demokratske stranke. Glasno odobravanje volilcev je opetovano prekinilo govornika, kar je pač dokaz, da kmetje pač že na svoji lastni koži čutijo „koristnost“ izredne Benkovičeve politike. Nato je sodrug Mrak z drastičnimi zgledi osvetil lažnjivost in obrekljivost dr. Benkoviča, ki zato, ker o sebi ne ve nič dobrega povedati, izkuša še druge obmetati z blažim obrekovanjem. Gromovito ploskanje govorniku in ogorčeni vzkliki so nam bili pač priča, da kmetje „resnicoljubnost“ tega bivšega „ljudskega“ poslanca že predobro poznajo. Zato pa so na shodu tudi vsi brez izjeme svečanostno sklenili, da mu ne dajo niti enega glasu več, marveč bodo 13. junija vsi kot en mož volili našega kandidata Melhijor Čobala. — Kakor že omenjeno, je imel istočasno v sosedni gostilni tudi dr. Benkovič svoj shod. Mož je za Dobovo in Kapelke sklical ob istem času kot mi svoja shoda z očitnim namenom, da večino volilcev odtegne od naših shodov. Pa se je grozovito urezal. Oba naša shoda, tako v Dobovi kakor v Kapelah sta bila naravnost impozantna, njegova pa tako klaverna, da se nam je revež res že smilil. Na njegovem shodu v Dobovi je bilo v začetku celih 47 ljudi; bili so večinoma socialisti in naprednjaki, ki so se šli na Benkovičev shod samo — zabavati! Pa so se tudi res izborno zabavali, ker so videli, kako nekdanji najzvestejši pristaši dr. Benkoviča sedaj s tem „ljudskim“ kandidatom brezobzirno norce brijejo. Govoril je jedva pet minut, pa ga tudi radovedneži niso hoteli več poslušati, ampak so drug za drugim odhajali na — naš shod. Pri tem so se čule prav krepke opazke na račun dr. Benkoviča. Govoril je ravno nekaj o „kmečkih koristih“, ko se postaren kmet jezno obrne do vrat, češ: „Raje grem domu, kakor bi poslušal tega bedaka.“ Dr. Benkovič je zbral vse svojo „govorniško“ zmožnosti, da bi svoje poslušalce nekako zadovoljil. Stlačil je skupaj vero, kugo, liberalce, pa ni šlo in ni šlo. Sica kmetov so ostala trda in neizprosna... Da, da, še kuga, ta najtežji klerikalni argument, jih ni mogla več omeščati. Res nevaležno in zaslepljeno ljudstvo! Kaj bo, kaj bo?! In vendar je baje kuga tako strašna in nevarna, da se dr. Benkoviču pred njo kar lasje ježijo. Seveda pa se najdejo zopet zlobni ljudje, ki si ta Benkovičev strah po svoje razlagajo, češ, da bo kuga 13. junija ravno dr. Benkoviča pobrala!... Strah in groza prešinjata dr. Benkoviča, ko se spomni na to strašno kugo in glejte, niti ta strah ni mogel ganiti trdih src dobovskih in okoličanskih kmetov. Dr. Benkovič je jecljal in jecljal in sicer tako dolgo jecljal, da je naposled nevestevši zaradi volilne goljufije kaznovanega predsednika, imel cele — 3 poslušalce. Značilno je, da je dr. Benkoviča celo dobovski g. dekan pustil takorekoč na cedilu. Bil je že na poti na njegov shod, površen pogled po razjarjenih kmečkih obrazih pa ga je menda prepričal, da je najboljšje, če dr. Benkovič svojo juho sam posreba... In če se dr. Benkovič sedaj po „Slovenca“ in svojih listih hvali ter se tolaži s petimi župani, baje zvestimi pristaši klerikalne stranke, potem mu to nedolžno veselje pač radi privoščimo, saj dalje itak ne bo trajalo kot do 13. junija. Takrat pa ga tudi vseh pet županov ne bo rešilo pred — brezobzirno ljudsko sodbo! Da, da, gospod doktor, imeli ste pač tako v Dobovi kakor v Kapelah priliko spoznati, da v teh krajih nimate več opraviti z backi, temveč s pametnimi, treznimi in ponosnimi kmeti, ki vas le predobro poznajo, ki se pa tudi ne dajo več strahovati, najmanj pa s kugo ali celo s peklom in hudičem!

d Veliki Obrež. Kakor v drugih sosednih krajih smo v nedeljo dne 14. maja ob 8. uri zvečer tudi pri nas imeli shod socialno-demokratske stranke. Sodrug Melhijor Čobal nam je na shodu podal jasno sliko o avstrijski davčni politiki. Pokazal nam je v obširnih izvajanjih s številkami, kako krivično so davki razdeljeni z ozirom na malega kmeta, malega obrtnika in delavca. Razvil nam je pa tudi program socialno-demokratske stranke, ki gre zlasti glede davčne politike za tem, da se revne sloje, med katere spada pač tudi kmet, po možnosti razbremeni ter se zvali teži davkov na tiste, ki lažje plačujejo. Davek se mora pravično regulirati, to bi morala biti prva programna točka vsake, v resnici ljudske stranke. Vsekakor nimamo tega pričakovati od klerikalne stranke, ki je v bistvu sama kapitalistična in militaristična. Kot drugi govornik je sodrug Mrak pojasnjeval zlasti militaristično politiko avstrijskih vladodržcev, ki je kriva neznosne

druginje in neznosnih indirektnih davkov. Danes je že vse obdačeno, je rekel govornik, samo zrak še ne; in če bo šlo tako, kmalu niti več brezplačno dihati ne bomo smeli. Ta politika vodi v propad in vendar jo naši klerikalci na vse kriplje podpirajo. Kmetje, ki so se v ogromnem številu udeležili tega shoda, so z napetostjo poslušali izvajanja obeh govornikov. Kmetje v Velikem Obrežu so na glasu kot trezni in napredni možje in že pri zadnjih državnozbornih volitvah jih je velika večina glasovala za socialno-demokratskega kandidata. Gotovo pa je, da bodo letos dne 13. junija vsi kot en mož zapisali na glasovnice: **Melhijor Čobal**, vodja konsumnega društva v Zagorju.

d Možica. (Svoji k svojim!) Na „Arbeiterwille“, „Glückauf“, in našega „Rudarja“ je naročena gostilna g. M. Toff. Delavci! Zahajajte samo v take gostilne, v katerih dobite naše delavske časopise.

d Leše. Zadnjič smo brali v Lešah ta-le razglas, ki ga je izdal podjetnik rudnika:

Zunanji agitatorji delavstvo hujskajo in razburjajo, da bi stavili delodajalcem neizvršljive zahteve in da bi te izsilili s pretnjami, da stopijo drugače v stavko.

Jama je sedaj v tako slabem stanju, da se mora vsako leto še doplačati, tako da je sedaj ob takih okoliščinah popolnoma izključeno, delavstvu dovoliti nadaljne zahteve.

Zategadelj naše delavstvo najresneje svavimo, da bi se dalo zvoditi k stavki. V slučaju stavke bomo odpustili na podlagi § 19, odstavek g službenega rada, vse tiste delavce, ki ne pojdejo tri dni na delo, in bomo za vedno ustavili obrat v jami, ki bi bila vsled stavke v par dneh na vsak način uničena.

Na ta način bi izgubili vsi delavci delo.

Karlov dvor pri Tarnovicah, dne 20. aprila 1911.

Glavno ravnateljstvo grofov
Henckel von Donnersmarck-Beuthen.

Podjetništvo naj bi raje prišlo za ušesa ravnatelja Steinbacha, ki ima na vesti nezgodo v Rajblju, in nadpaznika Ratko, ki delavstvo vedno šikanirajo in izzivajo s tem, da jih neznanu preganjajo! Končno pa se podjetništvo grozno moti, ako misli s takimi razglasi zatreji slehrno gibanje po izboljšanju svojega položaja in uničiti organizacijo. Združena moč delavstva bo take poizkušnje vedno znala odbiti!

Razne stvari.

r Katastrofe v ameriških rudokopih. Iz Scrantona v Ameriki javljajo, da je v rovu Bancroft rudokopskega društva Scranton izbruhnil požar. V času nesreče je bilo v rovu zaposlenih 300 delavcev. Med rudarji je nastala strašna panika. Do sedaj se še ni moglo konstatirati, koliko je ponesrečencev. Brezdvomno so žrtve velike. Misli se celo, da se izmed teh 300 rudarjev ni nihče rešil. — Druga katastrofa pa se je pripetila takoj za to v Littletonu pri Birminghamu v državi Alabama. Izmed 190 rudarjev, ki so bili sami kaznjenci in sicer črnci, se jih je samo malo rešilo, drugi pa so bili ali takoj mrtvi, ali pa jim je bil vsak izhod odrezan. Večina kaznjencev sploh ni imela nobenega pojma o premogokopih; vkljub temu so se kaznjenci silili, da so delali v najnevarnejših globinah. Njih neizkušenost pomenila je takorekoč trajno nevarnost za njihovo življenje in za življenje njihovih sotovarišev. Tudi taki ljudje, ki prej niso prej nikoli bili v kakem premogokopu, pa so bili radi malenkostnih stvari obsojeni na kakih 10 dni, so morali na ukaz jetniške komisije delati v rovu. Pa to ni posamezen slučaj. Delo kaznjencev je pač po ceni. In rudniškim mogotcem in kapitalistom je vendar dividenda nad vse. Ako se pri tem uniči na stotine življenj, kaj jim je to mar!... Lansko leto je bilo v premogokopih v državi Pennsylvania ubitih 1125 oseb. Koliko pa je za zmiraj pohabljenih in koliko je takih, ki po teh nesrečah samo za silo še životarijo, ker nosijo že kal smrti v sebi, pa nihče ne ve. Neka statistika nam pripoveduje, da je bilo tekom zadnjih dvajset let, od l. 1888. do 1908. v Uniji uradno naznanjenih 29.293 smrtnih rudniških nesreč. Tu pa so vsi steti samo oni rudarji, ki so bili na licu mesta mrtvi; tisti, ki so šele naknadno umrli na poškodbah, niso vsi steti. Sploh pa je ta statistika še pomanjkljiva. Varnostne odredbe in jamska inšpekcija to stane seveda denar, človeško blago pa se zastonj dobi. Kaj pa velja tudi življenje revnega delavca pri služabnikih mamona?!...

r Velike ribe požirajo male. Tri velike čikaške tvrdke, ki razpošiljajo svojo robo po pošti svojim naročnikom, so imele zadnje leto prometa za 134 milijonov dolarjev (približno 670 milijonov kron). Tvrdka Sears, Roebnek & Co. je imela prometa za 60,500.000 dol., Montgomery, Ward & Co. za 43 milijonov in Butler Bros Co. za 30 milijonov. Čisti dobički so znašali od 18,000.000 do 20,000.000 dol. — Ta promet je bil razdeljen med mnogo in mnogo malih trgovcev po malih mestih, ki so od tega živeli. In sedaj vam gre 20 milijonov dolarjev (100 mil. kron) profita v žepe nekotikih kapitalistov. Mali trgovci so propadli, uničil jih je veliki kapital in postali so navadni najemniški sužnji. Edina rešitev zanje je v tem, da cela družba prevzame v svojo upravo današnja velika kapitalistična podjetja, ki uničujejo male podjetnike. Zato socializem tudi napreduje. Mali podjetniki, mali trgovci, mali obrtniki in najemniški delavci bolj in bolj spoznavajo, da je socializem njihovo edino upanje.

r Eksplozija v rudniku. Iz El-Gardeva javljajo, da se je v tamošnjem premogokopu dogodila eksplozija. 28 rudarjev je zaprtih v rovu in so se najbrž zadušili zaradi strupenih plinov, ki so nastali z eksplozijo.

Listnica upravnštva.

Današnji številki je priložena priloga „Dober tovariš“.

Zaradi prodaje hiše prodam svojo veliko zalogo ur, srebrnine in zlatnine pod svojo ceno.

Lepa prilika za birmanska darila.

FRAN ŽAK, urar Trbovlje.

Občno konsumno društvo v Idriji

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro moške narejene obleke po najnovejši modi, ženskega blaga vsake vrste, slamnike za moške in otroke itd. Vse po jako nizki ceni. Priďte in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje, molarje in trgovce vabim, da poskusijo drože domačega izdelka. Od štirih kilogramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica žitnih drož.

Maks Zalokar, Ljubljana.

27-6

L. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

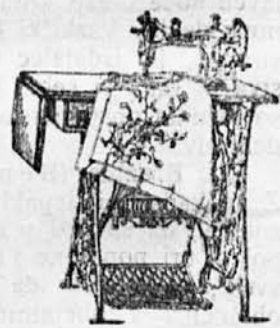
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Priporočamo našim -- gospodinjam -- **KOLINSKO CIKORIJO!**
== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelj in zalagatelj Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.